

LA RENAXENSA

15 DE FEBRER

L' INFLUENCIA DE CATALUNYA EN LO PROGRES DE ESPANYA

(SEGLE XVIII.)

Las épocas mes características en l' historia dels pobles son las de las transicions, la d' aquells especials períodos en que 'l concurs d' ideas novas, influint en sa vida, los fa donar un gran pas en lo camí de la civilisació.

L' Espanya del segle XVIII passá per una d' ellas, y aixó fa que l' estudi de son moviment intelectual, tant com lo de sa marxa política, ofereix un especial atractiu. Desde 'l comensament del segon ters del segle en que vegé acabadas las lluytas intestinas, comensa lo treball de sa regeneració, que tants anys de guerras havian fet necessaria. La sàbia política de sos reys ajudá á la empresa, y la feu prosperar rápidamente.

En aqueix moviment de progrés Catalunya no podia menys de figurarhi en lloch principal, seguint sa tradicional missió, é impulsada per son peculiar caràcter. Per aixó entre las altrás qu' allavors ja eran provincias d' Espanya,

es la que mes homens aporta á la pléyade de sabis que posaren tant alt lo nom de aquella, especialment en los rams propiament anomenats científichs. Y aytal circumstancia es una eloqüent prova de la vitalitat de nostre pays, que després de la terrible cayguda que la reduhí al mes miserable estat d' esclavatje polítich, y la fèu apareixer als ulls de las demás provincias com una germana rebelde, sabé ferse admirar d' aquestas mateixas personificada en sos fills qu' alcansaren immortal fama.

Recordar, donchs, l' intervenció del element catalá en lo progrés moral y material de la Península durant lo passat segle, es, al meteix temps que provar la forsa de sa existencia, mostrar la noble manera com Catalunya se venjá de la pérdua de sa gloriosa nacionalitat.

Ja enmitj del remor de las armas ab que nasqué 'l segle xviii, comensan á ferse notables alguns catalans, que procuran recordar l' historia pátria.

Lo primer cronista de Barcelona, D. Pau Ignasi de Dalma-ses y Ros, elegit tal per las Corts catalanas de 1701 á 1702, continua sos interessants treballs histórichs, que ja son de l' importancia de l' *Historia general de Catalunya*, de la qual deixá manuscrit lo primer tomo, ja son opúsculs ó disertacions sobre *La patria de Paulo Orosi* (1702), ja sobre la *Vida de Santa Eulalia*, ja *Notas á la Biblioteca de Nicolás Antonio*, etc.

Com aqueix bon patrici que tant senyalats serveys feu á Catalunya en las misions diplomáticas qu' aquesta li encarregá, treballava també pera fer reviure las glorias de la terra aquell altre campió de nostras llibertats, D. Narcis Feliu de la Penya, publicant per aquells temps sos voluminosos y tots temps consultats *Anales de Cataluña*.

Acabá allavors sa carrera artística Viladomat, qu' havia immortalisat son nom, y deixava una munió de deixebles que acabaren de formar la vigorosa é inspirada escola catalana.

En lo camp de las ciencias un home de fama europea, lo tant celebrat D. Jaume Salvador y Pedrol (nasqué en 1649, mori en 1740) venia desde l' anterior segle manifestant sos grans coneixements com á naturalista, devant de qui se

descubrián los principals sabis; formant com á resultat de sos estudis lo famós Herbari que ab tant d' afany cuidaren y servaren sos successors, y qu' era una de las cosas mes notables que 'ls forasters visitavan á Barcelona. Son digne fill D. Joan Salvador y Riera feya per los anys de 1716 y 1717 un viatge científich per Espanya y Portugal, acompanyant al celebre Jussieu, quals resultats deixá consignats en una obra en catalá, que com molts de las escritas durant aquell segle, encara no ha vist la llum.

La traslació de l' Universitat de Barcelona á la pobre y arreconada vila de Cervera, ab que volgué primiar Felip V l' adhesió d' aquesta vila durant la passada guerra, degué donar un cop mortal á la propagació dels coneixements á Catalunya, tant mes, quan las arbitrarias midas presas pel partit triufant pera ofegar l' esperit de la terra, s' havian, desde la termenació d' aquella, dirigit principalment á fer desapareixe los llibres y publicacions que podian semblar sospitosos, y á matar l' activitat literaria pera que alguna espurna de la política catalana no tornés á fer reviure las apagadas flamas.

Entre tant, fora d' Espanya, alguns catalans honravan á la terra escrivint importants obras, entre las quals deu notarse la *Crusca provenzale* publicada á Roma en 1724 per D. Anton Bastero y Lledó, autor també d' una *Historia de Catalunya* y altres treballs.

La successió del Rey Fernando VI á la corona en 1746, tanca definitivament l' era de las persecucions políticas, comensant desde llavors aquell gloriós período de l' historia d' Espanya en que las conquestas científicas y literarias ocupan en sas planas lo lloch principal. Eix monarca manifestá desseguida una gran afició al foment dels avansaments morals y materials, y tingué 'l singular talent de rodejarse de consellers que 'l compregueren y saberen secundar ab acert las sevas miras.

Al cridar á la cooperació de tant benefactora obra á tots los homes de ciencia d' Espanya, los catalans foren los qui en mes gran nombre respongueren á tal excitació. Mentre D. Ignasi Luzan (1737) fill de Barcelona si be ab educació forana, publicava sa *Poética ó reglas de la poesia en general y sus principales especies*, obra que iniciá la restauració de las lletras castellanas; dintre de casa se fundava la *Aca-*

demia de Bonas Lletres qu' havia de treballar especialment pera formar l' *Historia patria* y en la nova *Academia Cervariensis*, difundian los coneixements en literatura y ciencias aquells célebres catedràtics, D. Joseph Fines-tres y de Monsalvo, y los germans Dou; y Serra y Postius publicava sas conegudas obras.

Un dels principals aconteixements que marcan la evolució científica del Regnat de Fernando VI, es la fundació del primer col·legi de cirugia d' Espanya; y ell es degut á la iniciativa, y á las instancias d' un catalá. D. Pere Virgili, metje de cambra del Rey, després d' haver demostrat son gran talent trayent á aquell important ram de la ciencia de curar del abatiment impírich en que 's trobava, sollicitá y obtingué del monarca en 1748 la fundació del Col·legi de cirugia de Cadiz, aixis com mes tart en lo regnat de son successor Carlos III, fundá com veurèm lo de Barcelona.

Aqueix y altres fets anaren preparant lo camp que as-sahonat devia estar peraque Carlos III hi plantés las llevors de la renaxensa no solament científica y literaria, si que també de la producció espanyola.

Lo meteix Fernando VI després d' haber aprobat en 1756 lo reglament d' una Companyia de Comers ab las Indias ab facultat de comersiejar ab Santo Domingo, Puerto-Rico y la Margarita que s' havia d' establir á Barcelona, fundá en 16 de Mars de 1758 la Junta de Comers de aquesta que confirmada per son successor havia de constituir lo cor de 'l moviment de treball de Catalunya. Incumbia á ella tractar tots los negocis referents á comers y fabricació; donar providencias econòmicas pera llur avansament; cuidar y proposar lo foment de l' agricultura augment de plantacions, canals, fruyts y sa conservació; reparació y salvament d' objectes auxiliars á la marina, etc. Tal fou lo vast camp que 's doná á la Junta que sigué lo porta-estandart de la cultura catalana.

En 1759 morí 'l Rey Fernando VI, succehintlo son germá Carlos III, Rey de Napol's. Desde 'l primer moment de sa entrada á Espanya manifestá ja 'l nou Monarca per la senzillesa de son caràcter y costums, que las armas de que 's valdria pera 'l govern serian las eynas y 'ls instruments del treball. Y axis fou: los 29 anys de son regnat se marcan

per una no interrompuda sèrie de progressos morals y materials que posaren á Espanya á un nivell que no havia alcançat de desde 'ls últims anys del segle xv.

Homens eminents y de bona voluntat formaren en la Cort un centre ahont anaren á demanar y obtenir protecció y ajuda tots los caràcters estudiosos que en las diversas provincias de la Nació treballavan en profit de l' art y de la ciencia en la soletat del claustre, ó en mitj de las feynas de llurs respectivas carreras ó professions.

Dos anys no feya que 'l Rey havia ocupat lo trono, quan per Real cédula de 7 Setembre de 1760 confirmá la obra de Fernando VI, ratificant l' establiment de la Junta de Comers de Barcelona, y en lo meteix any, á instancias del ja citat Virgili, erigí lo Colegi de medicina de la meteixa ciutat.

La ciencia de curar que prengué en aquella época un inmens vol, reb casi tota sa forsa de Catalunya. D. Joseph Masdevall es cridat pel Rey com á son metje de cambra, y comissionat després per venir á Catalunya á posar toí son valer al servey de la curació de las febras malignas que infestavan nostre pays, ahont obtingué tant assombrós éxit, ab l' us de la mixtura de son nom, que fou nomenat modern Hipócrates y comparat ab l' Angel de la Piscina en las «Efemérides de Roma.»

Mentres tant un altre home notabilíssim en la mateixa ciencia, se feya coneixer notablement en França é Inglaterra. D. Anton Gimbernat, fill de la vila de Cambrils, fou lo mes gran representant dels progressos d' aquella en la secció quirúrgica. De alumno del Colegi de Cádiz passá á catedràtich d' anatomía en lo naixent Colegi de Barcelona. Mes prompte, gracias á iniciativa del Rey, pogué desarollar sa inteligencia en mes vast y autorisat palench. Passá á Paris y á Lóndres, assistint á la cátedra del célebre Hunter, y en ella obtingué 'l mes gran triunfo que pot conseguir ensemps lo dexeble y 'l home de la ciencia. Esplícava aquell professor lo sistema fins alashoras conegut pera operar l' hernia crural, quan després de haver terminat, manifestá nostre compatrici que si se li permitia exposaria un método particular seu pera fer aquella mateixa operació. Donada rahó d' ell acte seguit, ne quedá tant satisfet lo renomnat professor, y tanta superioritat reconegué en lo nou procediment, que declará incontinent á tots los seus

dexeblés allí reunits, que desde allavoras quedava adoptat lo sistema del catalá Gimbernat.

Producte de sas observacions foren las *Notas prácticas* sobre las operaciones executadas á Lóndres en 1776 y 1777, que publicá junt ab altres importants treballs.

Al tornar á Madrid fou nomnat pera que junt ab D. Mariano Ribes formés lo Reglament pera la fundació del Colegi de San Carlos que s'anava á instalar en la Córte, que aprobat per Carlos ab decret de 1783, fou instalat en Octubre de 1787.

Al costat d'aqueixos, altres famosos homes de ciencia lluhiren en aquella época. Los metjes D. Francisco Salvá y Campillo, qu'obtingué dos premis de la Societat Médica de Paris y D. Andreu Piquer, autor d'unas *Instituciones médicas* adoptadas per Bartnez de Montpellier com á llibre de text y d'altres obras publicadas per son fill; D. Joseph Quer que formá 'l jardí botánich de Madrid y publicá una *Flora española*; D. Miquel Barnades, autor d'uns *Principios de botánica*, D. Anton Palau y Verdera que 's distingí també en lo mateix ram de la ciencia, y D. Benet Bails, erudit escriptor y Director de Matemáticas en la Academia de San Fernando que publicá entre altres obras uns *Tratados de matemáticas* (1772) junt ab D. Geroni Capmany.

Per ajudar als esforços d'aqueixos sabis lo Rey y son Govern emprenian ja desde 'l primer moment (1771) ab tota decisió la reforma de la ensenyansa que havia caygut en una complerta decadencia. Al efecte se crea á Barcelona una Academia de Matemáticas y á Madrid en 1776 lo Gabinete d'Historia natural; se protegeix als llibreters d'una manera may vista, arribant fins á relevarlos del servey de las armas. A proposta de Macanaz, y ab la adopció del ministre Campomanes, se planteja lo gran pensament de la creació en tota Espanya de las Societats Económicas d'amichs del pais, encarregantse sa formació per circular de 18 Novembre de 1774.

A tals benéficas disposicions respon lo pays ab enter entussiasme y naixen rápidamente una munió d'Academias que son las que encar avuy en dia conservan lo sagrat depósit del saber. A Barcelona es allá ahont es mes notable 'l moviment, puig se fundan la Academia del Colegi de Notaris, la de Ciencias naturals, la de Medicina y cirurjía, y la de Jurisprudencia.

Y aqueixa revivalla produheix literats com Llampillas que ab son *Saggio apologético della letteratura spagnnola* defensa victoriosament á aquesta dels atachs dels italians Betinelli y Tiraboschi; Caresmar ab sa *Historia general dels Condes de Barcelona, Diccioniari històrich é Historia dels árabes á Catalunya*; Finestres ab sa *Historia de Poblet*; lo Pare Josep Martí ab sas *Monografias eclesiásticas, Biblioteca Scriptorum Cataloniæ, Diccioniari de termes bárbaros y antiquitats de la llengua catalana*; dercollant entre tots lo gran Campmany ab sas *Memorias históricas* en que revela á la Espanya la existencia de nostra nacionalitat, y ab las altrás obras que influeixen tant poderosament en la renaxensa de las llettras.

Lo treball y la producció en tots sos rams se manifestan ben prompte en rápit creixement, y ofereixen als últims anys de la mort de Cárlos un espectacle altament satisfactori. Per tot arreu se vehuen alsar obras públicas y edificis importants, posats al servey de la industria y de las arts mecánicas qu' aumentan baix la superior direcció d' un catalá, D. Joan Pau Canals y Martí, baró de Vallroja, nomenat Director general de las fábricas y tintes del regne. L' agricultura reb també un gran impuls, publicantse sobre ella treballs com la *Idea sobre la ley agraria*, que completada doná mes tart lloch al *Informe* del insigne Jovellanos; y 'l comer especialment de las Américas alcanza son mes alt grau de desenrotllament.

Catalunya, com es de suposar, figura en tot aixó en primera línea, y al devant d' ella va sa Junta de Comers que arribant ja al período mes robust de sa vida, se manifesta ab singulars y notables empresas. En 1772 comensa á sas expensas, baix los plans del arquitecte D. Joan Soler, lo magnífich edifici palau de la Llotja, digne de la gran importancia de la Junta, y mostra del avansament y del bon gust artístich que s' havia ja alcanstat. Al qui avuy contempla tant bell edifici, y entenga 'l simbolisme d' aquella armonía de pedra, veurá en sas severas líneas y grandiosos detalls la imatge d' aquella época de prosperitat y de grandesa en que la Nació renaixia de las runas y destrossos de mes d' un segle de lluytas y de decadencia.

Aqueixa joya artística de Barcelona vegé prompte instalar en sas vastas dependencias los estudis de náutica y de

bellas arts que establí aquella sàbia Corporació. Los primers impulsaren en gran manera l'augment de la marina catalana, que 's posá decididament allavoras al devant de las de las altres provincias espanyolas; las segonas, seguint las gloriosas tradicions pictóricas d' en Viladomat y dels germans Francisco y Manuel Tramulles, formaren lo planter d' ahont havia de surtir ufanosa la actual generació d' artistes; y aplegaren aquell estol de excelents grabadors que formá D. Pere Pascual Moles, en sa cátedra de Barcelona y 's dihuen Atmetler, Carmona, Selma, Muntaner, Esteve y tants altres com nos han llegat las mes prehuadas joyas del art del grabat, popularisant al mateix temps las obras mestres de la pintura.

Morí Cárlos III en 1788 llegant á son successor Cárlos IV lo Regne en un estat lo mes floreixent. Sabudas son de tots las causas que desde aquesta época iniciaren altra volta una decadencia notable en la Península. Lo favoritisme y l' inmoralitat, combinats ab lo desequilibri y la perturbació qu' ocasioná en lo mon intelectual la República francesa, precipitaren aquella decadencia, precursora de los terribles desastres ab que havia de naixer lo segle XIX. No obstant, durant los pochos anys que transcorregueren desde l' adveniment de Cárlos IV al trono fins á terminar la centuria homens de valer procuraren sostenir la bandera de la civilisació y del progrés, que alguns d' ells pogueren conservar enlayrada en mitj del cataclisme que senyalá lo cambi de dos períodos histórichs.

Entre ells seguiren las bonas tradicions de la medicina catalana los germans D. Francisco y D. Joseph Ignasi Santpons y Roca, lo primer dels quals havia sigut premiat á Paris en 1788, D. Ignasi Lacaba y Vila, cirugiá de cambra, catedrátich y director d' anatomía del Colegi de Madrid (nasqué en 1775 y morí en 1814) que publicá junt ab D. Jaume Bonells lo *Curso completo de anatomía del cuerpo humano*, obra calificada de superior á son temps, y D. Cárlos de Gimbernat que doná á llum molts opúsculs á l' estranger ahont permesqué la major part de sa vida.

Lo sabi químic y filósof D. Francisco Carbonell y Bravo (n. 1768 m. 1837), primer catedrátich de química aplicada á las arts de la Junta de Comers, fou lo principal representant del avansament á que habian arribat las ciencias á Cata-

lunya, mentres los Dorca y Caballeria en l' Academia de Cervera, conreavan las lletras, y 'l originalissim Ali-Bey (Domingo Badia y Lebllich) realisava aquell sorprenent viatge pels paissos mahometants de la conca del Mediterrá, deixantlo consignat en un llibre en que se manifestan los vastissims coneixements científichs que poseia.

Tot aqueix gran treball que durant casi cent anys s' havia anat lentament elaborant, semblá desapareixer entre mitj del terratremol que somogué tots los principis de la existencia política y social de la Nació al terminar lo segle. Mes passat aquell, y al comensarse lo nou renaxement que 's manifesta desde 'l segon ters del segle actual, aquell inmens depósit de materials tant pacientment com ab sabiduria acumulat, formá lo fonament indestructible, ab que la nova generació pogué edificar lo monument del progrés contemporani.

Al esmentar, per consegüent, la part que Catalunya prengué en lo moviment intelectual y civilisador de la passada centuria, podem enorgullirnos llegalítimament al veure que aquella es la mes important entre las que á l' obra comuna aportaren las demás comarcas espanyolas, y constituehix altre títol d' honor que 's deu inscriure en lo llibre de nostra historia.

A. AULÉSTIA Y PIJOAN.

Barcelona Janer 1875.

TROBA SINGULAR

Singular realment es la troba de un bronze, labrat en época bastant moderna, que acaba de efectuar-se en una pedrera de Banyolas, y com sigan los monuments arqueològichs, naturalment enterrats en una formació un indici segur y exacte cronòmetre pera acreditar lo temps en que sos elements se depositaren, de aquí que done importancia á est notable fet y crega del cas fer públicas las anómalas circunstancias que 'l rodejan.

Ans de tot cal descriure esta pessa arqueològica. Sa forma es octogonal, sa grandaria á poca diferencia la de un duro de plata, si bé que de major gruxa y son pes lo de una unsa catalana (33 grams). En son envers mostra en losanje las armas de Catalunya, una creu diputacional ó de brassos iguals, una X y una G de carácter gòtich, esta última análoga á las que mostran algunas monedas resselladas de Gerona; mentres que en lo revers porta un altre escut del Principat en adarga ab un punt en vuyt ó de fundició á son costat dret (1). Tals caràcters semblan posar fora de dupte que est curiós objecte serví de unitat ponderal á últims dels temps medis ó principis dels moderns, no tinguent per nosaltres altre significat las marcas que ostenta, que 'l que cal donar á las contrassenyas de contrast que manarian posarhi las autoritats ó corporacions oficials que en assumptos de mostassanía llavors intervindrian.

La data de la fabricació de est pes es, donchs, moderna. Vejám ara si ab ella correspon la de la formació del terreno en que sepultat va aparexer. Descubert fou en la pedrera de 'n Josep Roure (a) Pebrot, oberta en l' extrem occidental del carrer de Sant Esteva de la dita nostra vila, dessota de la capa superior de roca que constituhex lo terreno toscós calsinal (*tabaceo*), que descrit tenim en las páginas de esta

(1) Est objecte monumental ha passat á ser propietat de D. Josep Gou de Gerona.

acreditada revista (1), quals principals caràcters suscintament reproduhiré á fí de facilitar la comprensió de lo que exposar nos resta.

La roca principal que la constituïx y caracteriza es la toba calsinal ab abundantíssims restos de sers en tot idéntichs als de la flora y fauna actuals, alternant ab ella alguns banchs de argila rojenca, mes ó menos plástica, y de potencia generalment inferior. Observat l' órde de sobreposició en lo trench que oferex la citada pedrera y en altres, se mostra del següent modo:

- I. Terra vegetal y subsol lleugerament argilós, en conjunt de potencia 0'50 c.
- II. Primera capa de toba, vulgarment anomenada *tosca* 0'34 c.
- III. Argila rojenca, bastant plástica, sens restos de sers organissats, en la qual aparegué horizontalment implantat lo pes que 'ns ocupa; 0'40 c.
- IV. Segon estrato de toba, més compacta y dura que la anterior, comunament dita *roca viva*; potencia 2 m. 40 c.
- V. Segon banch de argila, 0'24 c.
- VI. Tercer banch de toba de profunditat variable, alcançant en alguns puns fins á 30 m.
- VII. Argila molt plástica, en la qual se detenen las filtracions que han atravessat los estratos superiors.

Tras de estos elements geològichs venen los de la época quaternaria y allí ahont estos faltan, los del período anterior, lo que caracteriza á la nostra formació toscosa de essencialment postdiluviana; observantse que per tot arreu conservan sos materials quasi la matexa horizontalitat que adquiriren al depositarse; presentantse en alguns punts fesos los estratos de dalt á bax á causa de las grans y repetidas trepidacions aquí experimentadas per rahó de ser esta comarca afrontadissa á la regió volcánica de Olot, algunas de quals oscilacions constan de auténtichs documents històrichs.

De lo exposat deu verament concloure's que 'l terreno descrit es essencialment modern, tant que las causas que l' ocasionaren continuan obrant ab tota activitat en los nostres dias; més no cal imaginar per axó siga tan fresch fins

(1) Any 1871, pág. 237 y següents.

al punt de poderli senyalar sincronisme ab período algun històrich, ans pel contrari, repetits datos venen á confirmar que la formació toscosa de Banyolas havia energit del seno de las ayguas en época remotíssima.

Axó atés, com pot explicarse que entre sas capas, per mes que sigan las ménos antigues haja vingut á sorprende'ns la aparició de un bronze labrat tot lo més tres ó quatre cents anys enrera? Si 'l terreno 's presentás remogut, fesos ó dislocats los estratos que 'l constituhexen, ó de altra manera se pogués senyalar, sisquera remotament, que sos materials havian perdut la disposició originaria que 'ls es propia, llavors fàcilment se trobaria solució á est problema. Emperó tals circumstancias no han pogut precisarse y tot indica que ex curiós pes quedá naturalment enterrat en lo lloch ahont acaba de aparéxer, no quedantnos ni 'l recurs de admétrer la possibilitat de ferlo arriivar entre 'ls estratos rocósos passant per algun dels fenents que á respectable distancia de la pedrera exístexen, tota vegada que sa propia gravedat l'hauria obligat á recórrer y baxar en sentit vertical fins á lo fons del trench; mentres que si se admetia la possibilitat de un desviament lateral, necessari fora concedir la simultánea entrada en aquell lloch de terras y altres materials, que no poch contrastaria la simple vista, atesa la gran homogenehitat ab que se 'ns presenta la argila en que implantat estava 'l descrit monument.

Encara que totas estas consideracions induhescan á admétrer la preexístencia de tan curiós objecte á la formació de la capa de roca, que bax tota apariencia de realitat, naturalment lo cubria, no me atrevesch á dexar sentat definitivament que pogués formarse tal banch de toba en tant curt período de temps, trobantse ja en sech est terreno per la sola acció de las filtracions subterrànea, única causa que podia determinarla, per més que tingám lo precedent de estarse depositant á la nostra vista una idéntica sedimentació en los punts immediats al estany, que va interposantse entre la terra turbosa superficial y las capas subjacents.

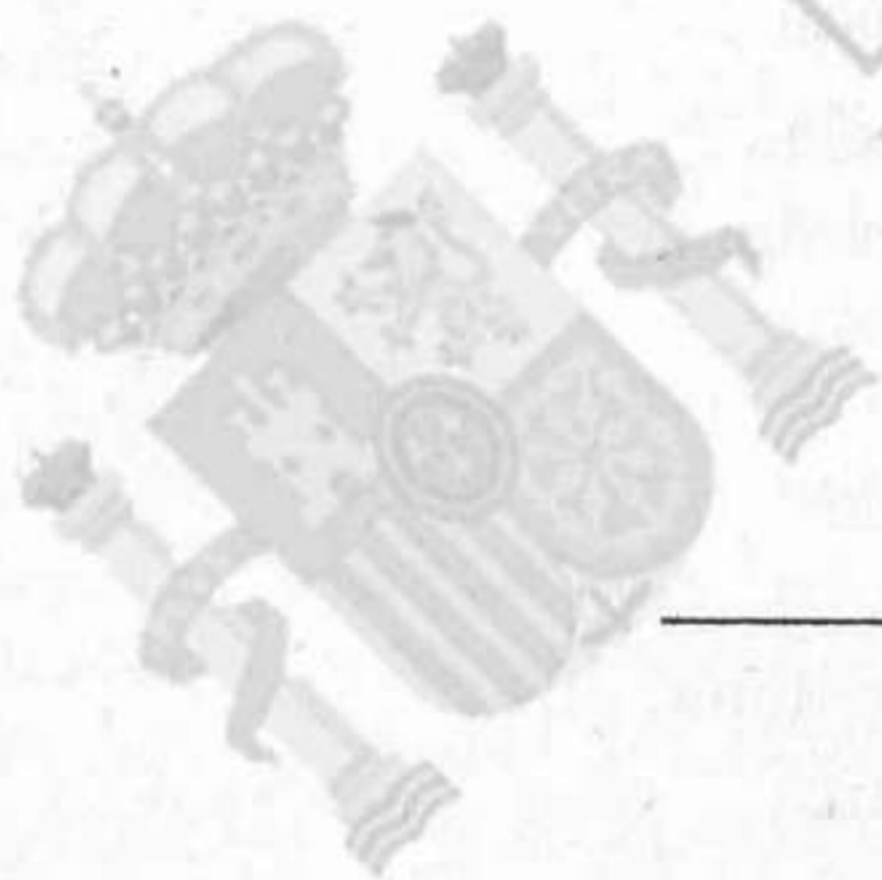
No dexaria de afavorir esta hipótesis la circumstancia de presentarse margosa ó de aspecte cendros la terra vegetal que cubrex lo territori ahont se feu est curiós descubriment molt análoga á la dels camps que han sufert inundacions del estany actual; la particularitat de no oferir la *tosca* so-

mera la compacticitat de la *roca viva*, ans al revers esser més terrosa y vana, ménos coherent y esfullable; lo mostrar-se semi-endurida per filtracions incrustants la part superior del banch de argila que contenia 'l pes en qüestió, lo que no se observa en los estratos argilósos inferiors y per últim lo faltar en alguns punts de esta formació, ó presentarse sols rudimentaria, la capa de *tosca*, lo que demostra que son origen no es degut á una causa general, com la que determiná los estratos inferiors.

Axó no obstant, aventurat sería al present intentar la resolució definitiva de est problema geològich. Preferible es dexarlo en suspens y esperar á que nous descubriments nos faciliten lo conexement de est enigma.

PERE ALSÍUS.

Banyolas, 31 Janer de 1875.

DOCUMENTS CURIOSOS

Sr. Director de LA RENAXENSA.

Molt senyor meu: De un curiós llibre manuscrit que conservo, en que hi ha diferents notícies referents al antich General de Barcelona, extracto los següents trossos, que podrà V. servirse publicar en sa benvolguda RENAXENSA si creu que pugan ser los grat á sos apreciables subscriptors.

PRIMER.

Dias feriatos en la Real Audiencia y casa de la Diputació(1).

JANER.

La circuncisió.
La adoració dels tres reys.
Sanct anthoni.
Sanct Sabestiá.
Sanct Vicens.
La conversió de Sanct pau.

FEBRER.

La purificació de nostra dona.
Sancta Eularia.
Sanct Macia.

MARS.

Sanct Geroni.
La anunciació de nostra dona.

ABRIL.

Sanct ambros.
Sanct Georgi.
Sanct March.

MAI.

Sanct Felip é Sanct Jaume.
La Inuenció de Sancta creu.
Sanct Miquel.
Sanct yuo.

(1) He conservat en esta copia la mateixa ortografia del original.

JUNY.

Sanct Bernabé.
Sanct Joan batista.
Sanct pere é Sanct pau.

JULIOL.

Sancta Elizabet.
Sancta Margarida.
Sancta Majdalena.
Sanct Jaume é sanct uugat.
Sancta Anna.

AGOST.

Los ligams de sanct pe.
Sanct Domingo.
Sanct Just.
Sanc lorenc.
La assumció de nostra dona.
Sanct barthomeu.
Sanct agustí.
Sanct Joan degollaci.

SETEMBRE.

La natiuitat de nostra dona.
La exaltació de la creu.
Sanct mateu.
Sancta tecla.
Sanct Miquel.
Sanct Geromni.

OCTUBRE.

Sanct francesch.
Sanct luch.
Sanct Simon é judes.

NOHEMBRE.

Tots los Sancts.
La commemoració dels deffunts.
Sanct Sener.
La edificació de la Seu (dia 18).
Sancta Catherina.
Sanct andreu.

DEZEMBRE.

Sanct Nicolau.
La concepció de nostra dona.
Sancta Lucia.
Sanct thomás.
La natiuitat de Jesucrist.
Sanct Steue.
Sanct Joan.
Los Innocents.

E los diumenges e festes de pasca e les altres festes que serán manades colre per la Sancta mare sglesia en les parts aon se trobará la real audiencia.

SEGON.

Los salaris que los deputats locals posats en los caps de les vegueries del present principat de Catalunya reben quiscun any es lo següent.

Perpinya á rahó de	40	florins.
Leyda	30	»
Gerona.	20	»
Tarragona.	20	»
Tortosa.	30	»
Vich.	15	»
Manresa.. . . .	10	»
Baleguer.	12	»
Seu de Urgell.. . . .	12	»
Ceruera.. . . .	12	»
Tarraga.. . . .	15	»
Vilafranca de Penedes.	20	»
Berga y Bagá.. . . .	10	»
Puigcerda.	20	»
Vilafranca de Conflent.	15	»
Castelló d'empuries. .	10	»
Camprodó.	10	»
Tremp y Pallars.. . .	10	»
Castellbó.	10	»
Monblanch.	20	»
Valldaran.	10	»

TERCER.

Salaris dels guardas que guardaba no isque de Barcelona cosa alguna sens bolla.

Lo guarda del portal nou.	8 lliura	15 sous.
Lo guarda del portal de Sanct anthoni.	8 »	15 »
Lo del Portal de Sanct Daniel.	3 »	6 »
Lo dels orbs alias del Angel.	2 »	8 »
Lo del de Jonqueres..	3 »	6 »
Lo del dels Tellers.	2 »	
Lo del de la Tarasana.	1 »	

CUART.

Fragment del pregó en que se imposaban los drets dits de la bolla de plom y segell de la cera de la ciutat y vegueria de Barcelona, que dona á coneixer los noms de algunas de las robas que en la dita época se fabricaban.

Are hoiats per manament del honorable, etc. que algun corredor de peylla, ne de orella, ó algun altre no gos vendre ni encantar ne liurar drap ó draps, ocadms, fustanis, sargils, sargues, stamenyes, migeslanes, drapa, saya drelanda, xamellots de reuis, barrues ne altres coses qui sien tengudes pagar bolla de plom ne de cera per los compradors, etc. etc.»

QUINT.

Carta dirigida per lo emperador Carlos 1.^r de Espanya 5.^t de Alemanyia.

«A los Reverendos magníficos y amados nuestros los diputados del general del nuestro principado de Cataluña.»

Rebuda á XXVIJ de Maig de M. D. XX. VIJ.

El Rey.

Dipputados á nuestro Señor ha plazido alumbrar á la Serenísima emperatriz nuestra muy cara y muy amada muger con un fijo que parió á los XXJ del presente, la cual ahunque en verdad ha passado harto trabajo queda ya loores á dios muy buena, plazera á la divina bondad que deste fruto que ha sydo seruido de darnos sustederá mucho seruido suyo y stablecimiento de beneficio público y re-

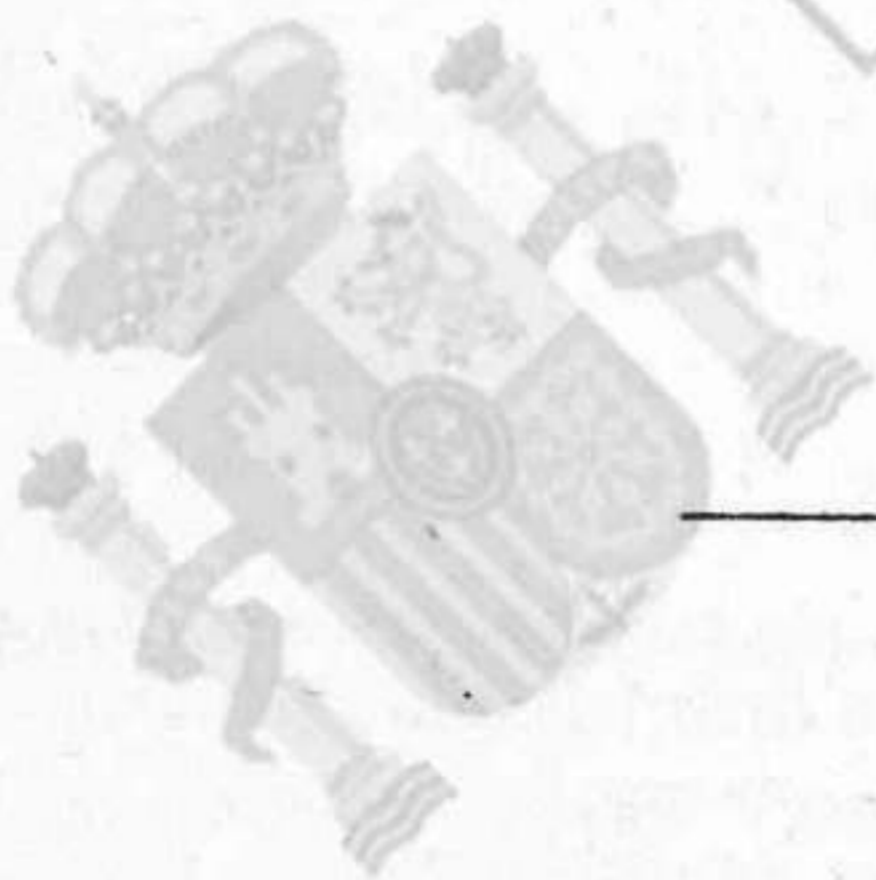
poso de nuestros Reynos y Señoríos avisamos vos dello para vuestro contentamiento y paraque deys gracias á nuestro Señor por tanto benefificio. Datj en Valladolid á XXIJ de Mayo de quingentos veinte y siete.

Yo el Rey.

S. S.

TEODORO CREUS.

Vilanova y Geltrú 25 de Desembre de 1874.

MINISTERIO
DE CULTURA

CARETAS Y DISFRESSAS

SONATA CARNAVALESCA

L' últim dia de Carnestoltas del any present, á la hora solemne en que la farsa asquerosa va á enfonzarse en lo fang del carrer, en que rendit pe l's vapors del ví cau á terra l' mascarot qu' ha begut massa en la taberna, en que l's infelissos qu' han passat la santa nit dislocantse ab las contorsions del can-can surten en direcció al Hospital ó á la caixa d' empréstits, llavoras, donchs, anaren á seure al marjepu d' un mal fonditxo d' un dels carrerons del barri de Santa Madrona un home y una dona, endormiscats l's dos, pálits, desencaxats y desballestats, espressant en sas feso-mías, l' home una gran fatiga y la dona la tristesa mes anguniosa.

Estona feya qu' estavan recolzadas aquellas duas sombras cadascuna contra un cantell del portal, quant passá pe l' silenciós carreró un conegut meu, novelista sense editor ni cuartos, que dedica sos grans ratos vagarius á la observació de las miserias socials, mes visibles de nit que no de dia.

S' deturá, donchs, devant de las máscaras, las contemplá una estona y aixís que anava á dirigírlashi la paraula, esclamá l' home ab veu irónica y serena.

—¿Qué busca per' quí l' senyó mitja-cerilla?

—Un lloch hont sopar y algú que vulga acompanyarme, —respongué en Joan Llongueras, l' novelista inédit.

—Donchs aquí ha trovat totas duas cosas, —replicá l' home del portal. —¡Ala, minyona! —afegí al altre sér que l' acompanyava, —entrém á sopar, que l' senyó paga.

Entraren tots tres en la taberna y varen entaularse. Mentres s' atipavan los convidats, los examinava detingudament mon conegut. Encare que cuberts de grotescos pallingos y enmascarats de cara, s' endevinava bé qu' aquells

mascarots devian haber sigut algun temps lo que se n' diu *personas d' educació*. Podia fins assegurar-se que la dona conservava encare restos de distinció y bellesa.

Tantost acabaren, l's hi portá ayguardent l' mosso que l's servia; l' home no va tastarne, però en cambi tant va béuren la dona que no trigá gayre en caure estesa sota la greixosa taula.

—Fa tres dias que no pot eixirse d' un estat tant deplorable,—digué l' home mirant ab certa llástima á la infelís borratxa.—Surtim un xich, afegí dirigintse á Joan; y fent brasset ab ell se l' emportá cap á fora.

Los dos passejadors nocturns allavors comensaren á caminar.

Una lluna sepulcral il·luminava ab claror verdosa l's fangosos carrers y plassas per hont tranzitavan. De vegadas deturava son pas alguna qu' altre sombra per dírloshi á cau-d' orella paraulas dolorosament vergonyosas; los llums de gas, á gran distancia uns d' altres, cremavan ab flama trémula y groguenca, com l's ciris d' un enterro de fantasmas. Cuartels y convents que semblavan presons; casas altas y rónegas ab aspecte de mortallas plenas de furats; gatzems y fábricas de parets fumadas ab finestras que s' maestenian semblantas á ninxos gegantins; iglesias de murs humits y corcats, frets com la gelada xixirella de la nit, eran las vistas únicas que s' oferian á l's dos rondallers. No l's hi arrivavan altres sorolls que l' de l's violins que s' rascavan en los burdells de ball, l' remor sópit de l's cotxes que rodolavan pe' l' fang y l's crits que llensavan los mascarots que s' entornavan de las *tascas*.

—No m' agradan pas aquestos dias de Carnestoltas,—comensá per dir en Joan.—Tú, qu' ets blanch, t' has pintat de negre....

—Y en cambi, durant lo demás del any, moltas (vuy dir molts) que son negres s' pintan de blanch. Tu mateix, que ben de lluny s' veu qu' ets un titella tronat, acavas de disfressarte de rich, convidant á gent que ni tan sols coneixes. Aixó passa molt frecuentment però baix formas menos benéficas per la gent famolenca. En l' mon no hi ha res mes comú que veure l's cobarts estarrufarse d' arriscats, y á l's desvergonyits tornarse vermells al sentir una paraulada.

—Peró si tot aixó tothom ho sab, si es sapigut fins á embafar y....

—No permeto que s' interrompi al orador,—rondinà un xich engrunyat l' home de la cara enmascarada.—Sí, tot lo del mon es una disfressa; las conveniencias socials son altre cosa qu' un fingiment? ¿Hi ha careta mes rica en expressions que l' pamet d' una polla? ¿No t' ha sucsehit enamorate d' una dona hermosa y ben vestida, de lo cual deduhías per rutina qu' era honrada, sent aixís qu' enmagatzemava en son interior mes ignominias que cap defensor de las penas infamants puga imaginar-se? ¿No t' ha sucsehit al veure l' dojo y esplendidesa d' un títol, pèndrel per un home desinteressat y generós, sent aixís que dintre casa no dona menjá á l's criats y disputa ab lo seu gendre qui ha de pagar l's bossinets d' espelma de l's fanals del cotxe? L' mon es molt trist y com més se viu més odiós va fentse á tota persona que crega en la virtut, en l' amiat, en l' amor....

—¿Y t' semblan a propòsit aquestos moments de Carnestoltas per venirme á predicar com un missionista ó una característica de comedia clàssica?—diguéli l' novelista.

—Ets un pobr' home,—li respongué son acompanyant.—Oume, escoltam y aténtme; t' ho exigeixo á fí de que no t' passi com á tants que s' figuran que l' Carnestoltas es per divertir-se... y es no més que per plorar. Fer de la alegria una sensació imposada, es una cosa tan bestia que no hi ha més gran absurd. L' home hauria de fugirne sempre d' aquestos períodos de febre nerviosa que sofreix la Humanitat. Jo, que só poch ó molt metje, t' diré que derrera la activitat es lley que vinga l' repós; que després de la fam vé la sacietat; que després del desitx ve l' fástich; que després del *Ay si! ay si!* vé l' *Ay no! ay no!* Te diré que després de la disbauixa s' fa necessaria la dieta; que la cullera del presupost se converteix aviat en platet d' almoyna; que la alegría es la primera part del dolor. Recorda cuant d' aburrimient te costa una hora de gotj; recorda que li passa á ton sistema nerviós després d' un ecsés de tiberi. L' ball estenuha; los plahers sensuals tòrnan tísichs á l's qui corran derrera d' ells. L' Carnestoltas origina tuberculossis, gastaments, anemias, neurossis y Dèu sab que més! Los sospirs llansats produhent mals que deixan resquicias, y en

fi, si no hi hagués Carnestoltas... no hi haurien hospicis.

—¿Y cóm, donchs, m' esplicas que corri tothom derrera l' gotj?

—Perque l's homes viuhem d' enganyarse y l's hi agrada viuren. ¿No es una aberració trovar digna d' aplauso la deshonra d' una pobre minyona? ¿No ho es també l' mirar com una felicitat suprema tenir molts diners per gastar? Me sembla que estaria molt mes conforme ab la moral de la Humanitat experimentar un gust en respectar fins al estrem una dona no mes perque ho és, y que sería més decorós considerar al pobre honrat qu' al estafa ab ventura. Però aixís ningú hi pensa.

—¿Sabs que t' trovo bastant ridícul ab aquestas declamacions?—esclamá en Joan.

—Desprecio lo teu parer,—afegí l' home ab imperturbable calma.—Tu perteneixes á la generació de l's mosquits. ¡Ditxòsa edat y ditxòsos sigles aquells que lluhirán Dèu sab quant! Los jóves apendrán de ser homes y las pollas procurarán ser bonas esposas y bonas mares. L' can-can haurá desaparegut de la terra; l's sastres estrangers caurán defallits de fam, y las modistas serán unas senzillas costureras que farán no mes lo que no puga ferse á casa. Cuant se parli de Federació ningú s' pensarà que van á robarli la capa, y cuant se parli de la Monarquía..... Los obrers sabrán tots de llegir, escriure y comptar y donarán á las máquinas lo càrrech de las operacions fatigòsas. Los qui surtin de las Universitats sabrán lo qu' es *un dret* l's qui sigan metges y qui era *Hipócrates* si son advocats. Los rics sabrán qu' hi han pobres qu' en no tenint pá la fam l's mata; y l's pobres sabrán qu' hi han rics que no son felissos, ab tot y serho inmensament. Llavoras ningú s' disfressará. L' potentat no deixarà al seixanta per cent per tenir palco y cotxe; l' estudiant anirà á classe sense guants, y el tipo del militar existirá no més qu' en temps de guerra. L's sombreros serán penyòra de l's homes, las requincallas de las donas. Los aprenents de sabi que viuhem are, llavoras serán deixèbles, y l's ecséptichs del saber que pululan en nostres dias serán l's successors de l's actuals micos. Ningú s' casará sense amor; no s' pescarán dots; no s' armarán disputas en las familias; l's *vuecencias* haurán perdut tot son prestigi; ja res de farsa, tot real y veritable!

—Vetj qu' ets molt apassionat,—respongué en Joan—y un xich utópich; ¿per qué tantas queixas infundadas? ¿A qué vé tant renegar de l's nostres consemblants? Ab tu no pot enrahonarshi; ets un missántrop. L' teu pessimisme m' ofen y fins me dol l' haberte escoltat tant rato.

—¡Oh abonat á l's Bufos!—esclamá l' home.—¡Oh ser hermafrodita! ¡Oh tráfugo del género masculí! que bé representas la societat d' hont procedeixes! ¡També tu perteneixes á aquesta rassa de corchs! També tu ets de l's que s' amohinan pe l's vestits, corbatas, colls alts, anells, cadenas y plòmas al volet. També ets tu de l's que tenen ideas elevadas un cop muntats á caball; de l's que revelan son geni en la elecció de las corbatas; de l's que demostran son valor ensenyant una nou-del-coll escollarada que fa esgarri-fansas de fret; fumant uns puros que marejan, ballant uns valsos que derriban, portant uns calsats que produheixen úlceras gangrenòsas. Tu ets també del grupo de *D. Agapito Cabriolas y Bizcochea*.

—No puch permétre que continuhis....

—¡Calla!... y ab tot ets encare pitjor qu' una doneta. Quant t' enamorares d' aqueixa garseta que t' está engan-yant, y que té sis anys menos tú ¿t' imaginavas que no devia haver tingut més promesos que promesas y tractes havias tingut tú y aixó que no ets cap exemple de virtuts? ¿Podías figurarte may que t' aventatjava en robustesa, suposat qu' ella balla tretze balls seguits inclusa la galop, sense cansarse, y que tu no n' resisteixes ni la meytat per-que ja l's ulls de poll te fiblan? ¿Has pensat tant com ella en lo que cadascú de vosaltres portará á l' hora del casament? ¿Tindrás may l' cor tan dur que t' alabis de no tenir honra, com ho fan aquestos oprobis que 't diuhen *adéu hermós*? ¿Te deixarias vendre may ab la sang^{re} freda ab que s' deixan comprar ellas? ¿Quín home, díguesme, s' despendrá may tant coratjosament de sa honra com se n' despren una qual-sevol?

—Pero considera....

—No m' distregas. Tots aném disfressats fins en la figura. Entra en un teatro, en una iglesia, en un café; dona un parell de voltas per un passetj y observarás que cada feso-mía te recorda la d' un altre persona ó sér. Aixís es que veurás molts semblants de *madonas*, bocetos de malalts cró-

nichs, retaules bizantins, caps de toro, frònts d' hotentot, tipos de Rubens, reduccions de gegant de professó, retratos de Feliph II, fesomías de Celestinas, rialletas de ser-pents, perfils de gos, órbitas de botj, nassos á lo Quevedo, caras de lluna, Napoleons primers, visatges á lo Teniers, rostres d' àngels barrochs, muecas de sátir, mandíbulas de tiburó, galtas apergaminadas, trajos *Quijotescos*, ventres á tall de Sancho Panza, miradas de guineu, barbas de frare, fatxas mefistofélicas, clepsas d' esqueleto, bocas mesalinescas; ausencia cumplerta de rostres nobles y majestuòsos.

¡Ja ho veus cuánta de disfressa!

—Aquestas disfressas, poden, com dius tu, ser físicas, però no morals.....

—També n' hi han. Trovarás ànimas heróicas disputant son aliment d' escombreria á l's gossos errants, y cors corromputs baix l' pit nevat y sedós d' una cortesana. Veurás manifestarse l' geni sota l' cràneo dur d' un obrer, y l' idiotisme apuntar sas orellas derrera las ulleras d' or d' un académich. Descubrirás l' usurer sota l' manto del president d' una societat de beneficencia, y al protector del desvalgut en alguna rónega lloriguera. Ja veus, donchs, com la moral no sempre s' trova hont aparenta.

Peró estich que no puch dir fava; vuy descansar una estona.

—Altre tant te dich; encare que bé podria exigirte jo are que tinguèssis la paciència d' escoltarme per tant de temps com has estat enrahonant tú tot sol. Y ¿sabs que lo qu' aquesta nit acabas de dirme dona á comprendre que tens rebuts alguns agravis de l's homes?

—¿Yo?.... Malament poden agraviarme, suposat que no visch entr' ells: lo únich que m' sab greu es que mas paraulas no l's agradan.

—¿Qui ets, donchs.

—Actualment m' diuhen l' *Realisme*; avants m' coneixían per la *Veritat*.

—T' nombro desd' are la meva musa. Pero, aquella qu' anava ab tú ¿era una dona com las altres?

—Tampoch. Era la *Rahó* qu' are va molt á las foscas. En fí, aquí t' deixo. Aviat surtirá l' sol y la *Veritat* no pot surtir á la llum del dia.

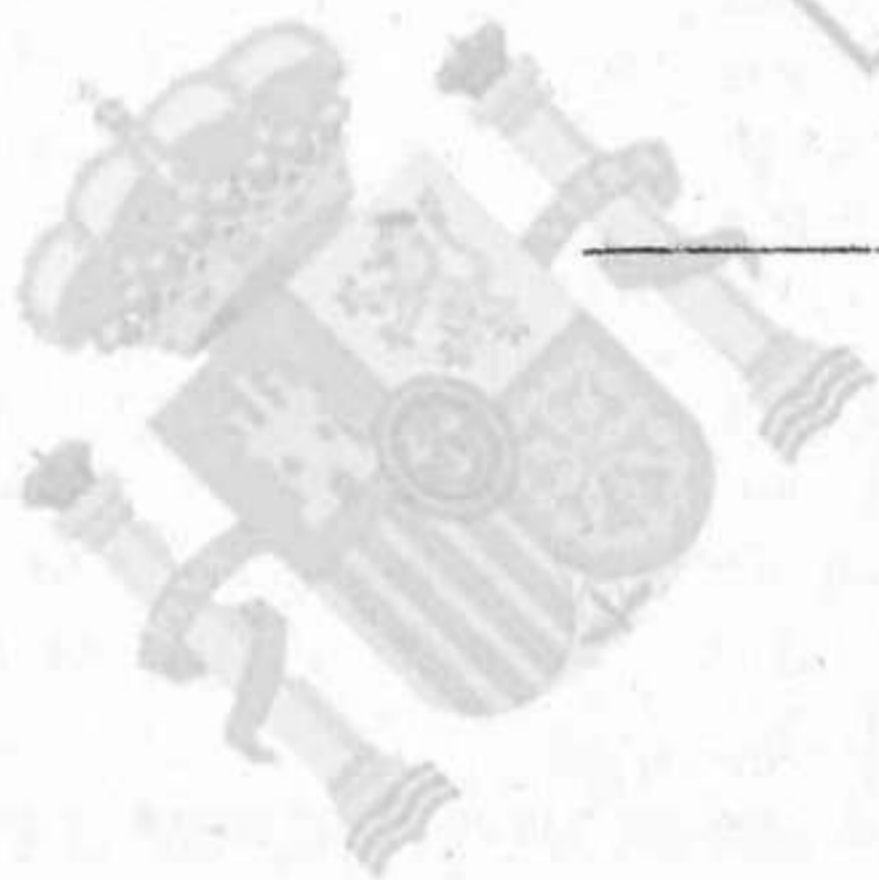
—Adèu y consèrvathi.

Cambiaren una encaxada de ma y se separaren desseguida.

Cuand la máscara misteriosa arrivá á la taberna del barri de Santa Madrona, trová á la *Rahó* que no la havia recobrada encare.

A. OPISSO.

(Traduhit del castellá per A. M.)

MINISTERIO
DE CULTURA

COSAS DEL COR

Si vols cants, jo tinch mos versos ;
si vols llum, tinch tendre amor ;
si vols flors tinch esperansas,
y si espumas, tinch recorts ;
recorts de follas promesas
qu' espuma han sigut tant sóls ;
recorts de paraulas, nina,
que com l' espuma s' han fòs.
Canteu, canteu, donchs, mos versos ;
mon tendre amor, alsa 'l vol ;
esperansas, escapeuse ;
brolleu, puríssims recorts ;
busqueu tots á ma estimada,
la dels negres ulls de fech,
y afalaguéula á tothora
ab clarò, aroma y eansons
qu' axís desdenyarà sempre
lo cantar dels rossinyols,
la llum dels astres més dolços,
de son bell jardí las flors
y tot lo que meu no sia
perque ab mí ja 'n tindrà prou ;
ab mí que tinchs cantars tendres
y llum gaya y bellas flors
mès que 'ls aucells qu' ella escolta
mès que la lluna y el sol,
mès que 'l jardí qu' ella cúida,
mès que tòt ; sí, mès que tót !
¡oh! canteu, canteu, depressa
versos, llum, aroma y flors
que potsè 'm despertaria...
¡y 's fondria tot llavors !

FELIP DE SALETA.

A MA AYMÍA

Cuan te miro, aymada meva,
lo mèu cor se desfá en flamas
de tendre amor que 'm consumen
com volcá qu' ardent m' abraza.

Los teus ulls, lluentz estrellas,
com el nort son de ma calma
que si 'm miran piadosos
aconhortan ma trista ánima.
S' esbadallan en tos llabis
clavellets d' encesa grana;
un enfilaray de perlas
s' amaga derrera eix cálzer,
vestidas ab tos sorrisos,
ab ton alé perfumadas:
Niu d' amors, viola argentina
que 'ls cors amants ubriaca:
benhaurat será 'l donzell
que respirará ta flayre.

Tos cabells el sol enveja
y 'l ventitjol afalaga,
esbullant tas trenas d' or
per demunt de tas espatllas:
rossegantne blanca vesta
en palau d' amors sultana
á ton pas l' ayre n' encisas
y escampa al tèu vol tas gracias.

Sonrient desparas flechas
de tos ulls que punxan l' ánima
no escoltant los jays planyívols!...
del pobre donzell que t' ayma.

Com al bon temps falaguera
en ton jardí ajogassada
no 's gosan mirar las rosas
la vermelló de tas galtas;
las rosas y llirs qu' arrencas
teixintne hermosas garlandas
qu' environantne 'l tèu front
te fan reyna de Zagalas.

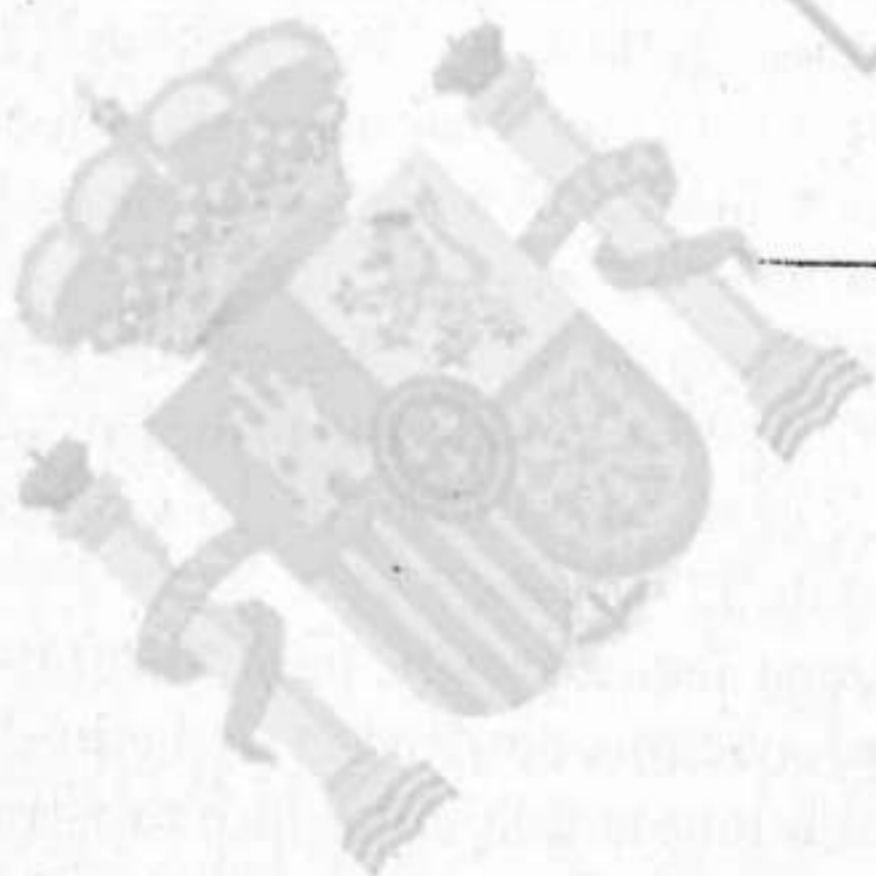
¡Oh nina que 'l cor encisas!
¡oh reyna que en los cors manas,
qui poguès obrí 'l sèu cor
á la llum de ta mirada!...

Mes ¡ay! placévols ensomnis
de la nit, qu' al trench de l' auba
pels espays inmensos fugen
y allunya la tramontana;
pobres esparsas del cor
no diguèu á la tirana,
reyna d' amors, que sospira
que mor d' amor 'l qui l' ayma!...

Vieh, Mars del any 1872.

PERE GÜELL y FORMENT.

MINISTERIO
DE CULTURA

BIBLIOGRAFIA

JOCHS FLORALS DE LA LLENGUA CATALANA. (Any 1874)—Premis extraordinaris: *Copa de plata oferta per lo Consistori: AL SEGLE; de D. Isidro Reventós.*—*Ploma de Plata oferta per la Excma. Diputació provincial de Gerona: INDEPENDENCIA; de D. Isidro Reventós.*—DISCURS DE GRACIAS, de *D. Pere Nanot-Renart.*

Empresa ardida devant la qual molts poetas de primera forsa regularian espantats, es cantarne en una oda 'l segle en que vivim. Ferho desde una regió serena y dominadora fins al darrers límits de tant ample perspectiva y al mateix temps lliure del embat de ideas y passions que es lo signo característich del segle XIX, significa sentirse ab vigor poétich sufficient pera empendre obras dignas de immortalisar una literatura.

Cantarse poden los segles que foren, sobre 'ls quals l' historia n' ha formulat la síntesis; empero imposarse la tasca de ferho ab l' actual, equival á pendre part en la ardorosa lluyta y escriure d' ella sobre 'l mateix camp de batalla, ab la má trémula per las emocions, l' imaginació alterada é insegur lo pols.

No sabem si tals obstacles, apareixerian al Sr. Reventós avants d' escriure sa composició «*Al Segle*» distingida ab un premi extraordinari. Sia com se vulla, feta está l' obra, publicada en lo volum y en sa consecuencia sotsmesa al fallo de la crítica.

La primera impresió que deixa sa lectura es la parcialitat del poeta, llasantne 'l llamp de sas imprecacions contra un segle que 's mou y lluyta, perque la lluyta y 'l moviment son la vida, que mostra grans contradiccions, perque com tots los segles, y potser mes que 'ls altres, tè grans aspiracions y 's topa ab grans obstacles que á son camí s' aixecan, obstacles que convertits en forsa de resistencia se sobreposan á voltas á la forsa de impulsió, obstacles que abatren poden als cors petits y als ànims apocats; empero que encoratjan y engrandeixen als animosos soldats del progrés, segurs de la victoria.

Lo poeta se sent marejat devant de la tremenda lluyta: en ella mostra 'l cansanci de la desanimació, los desitjos de repós y casi d' immovilitat: no comprenent que las ideas com la llum brollan del xoch, percibeix lo terratremol y la llum no ovira: lo bruit del segle l' aturrolla, y es per aixó que en sa composició, plena de brillejants

imatjes y de pensaments felissos, no canta 'l segle en que viu, y no 'l canta porque no 'l compren.

¡Pobre segle si las migradas aspiracions del poeta deguéssen cumplirse! Pobre segle, si ensimismat en que «no ha de torbar la dictada armonía d' astres y espays» no 's cuydés de perfeccionar la materia, de guarnirse lo que 'l poeta irónicamente ne diu «sa presó» y d' elevar l' esperit del home, destruhint lo fanatisme qu' esclau y embrutit un temps lo tingué, pera darli la fé per aspiració mes la rahó per guia!

No seria llavors lo segle á qui 's déuhen en ciencias mecánicas asombrosos invents, en ciencias físicas descubriments portentosos, en ciencias morals y políticas la dignificació del home y la substitució de la antiga ceguera religiosa,—causa inmediata en contraposició sèva del vuyt y fret escepticismo de darrers del últim segle,—per quelcom mes digne, mes elevat y mes humanitari: no seria llavors lo segle á qui 's déu en arts y en literatura un desarrollo que may havian alcansat, infiltrantse en totas las esferas de la vida y penetrant en totas las capas sociales: no seria lo segle que mes ha estudiat y apreciat las grandesas y l' historia en totas sas manifestacions dels scgles que 'l precediren, com si aixís volgués á un temps justificar sa propia grandesa y honrar dignament l' olvidada memoria de sos antepassats!

Totas aquestas manifestacions que llargament podrian enumerarse si l' índole de una lleugera ressenya crítica ha permetés, per res las té en comtelo poeta, que, fixos los ulls en la lluyta sens trevas entre las aspiracions de avens que may cedeixen y la resistencia desesperada dels interessos antichs—preocupacions, privilegis y tiranias—per aquestos s' interessa, al costat d' ells se troba, y no véu desde la pendent de la derrota, las gloriosas fitas que en lo tros de camp conquistat aixecan los victoriosos exércits del progrés y de la llum.

No allargarém mes aquestas consideracions sobre 'l fondo de la composició del Sr. Reventós, y ocupantnos per últim de la forma, farém notar que nostre amich, dotat de envejables facultats poéticas, no ha sabut sortejar los esculls que antany l' hi senyalavam al ocuparnos de sa bellíssima composició «*La Jove Catalunya.*»

Si mal no recordám, llavors l' hi deyam que son modo de fer en lo qual pagava massa tribut al rebuscament en la frase y en la construcció sintáxica, era molt ocasionat al amanerament: avuy tenim de dól dre 'ns de que no haja sabut despendre 's de una preocupació qu' en certs passatjes de l' oda enfarfega la brillantor de las imatjes de qu' está sembrada.

En cambi l' obra mostra un desarrollo cuydadosamente portat: la pintura del segle personificat en una imatge plástica, va seguida de sas diversas manifestacions pera després escoltarne la veu del poeta, qu' en las darreras estrofas dona vida á son sentiment subjectiu, en un sentit que no aprobám, empero que demostra vigor y forsa lírica.

Ab un tó menos campanut, ab una tecnologia menos rebuscada, ab las degudas transicions que son en tota obra poética lo que 'l rellèu en la pintura, los pensaments de gran forsa que brollan sovint de la imaginació del Sr. Reventós tindrian doble válua, per quan, destacantse, brillarian doblement.

* * *

Aplicació pot ferse aixís mateix de lo que acabám de dir á la composició «*Independencia*» original també del Sr. Reventós.

Escrita en estramps, no sempre tenen aquella fluidesa y aquella armonía ab que los mestres en lo difícil art de la metrificació, saben compensarne la falta de rima.

Ja en lo comens de la obra s' hi llegeixen versos com aquest:

«.....recolzantvos
«en los ferrenys pesants enginys de guerra»

y de molt difusos pecariam, si deguessem transcriure los que com l' anterior, venen á constituhir lo que en castellá s' anomena «*trabalenguas*.»

Mes aquest defecte de forma seria poca cosa, si la composició «*Independencia*» deixatada en excés, no pecás també per una monotonia d' expresió, que arriba á ferne pesada sa lectura.

Lo tó vigorós ab que comensa, no admet ja mes elevació posible, y donada la forma mitj descriptiva, mitj lírica que constantment l' autor emplea, ó es precis escursar de molt la composició, ó la monotonia es inherent de l' obra.

D' altre modo millor de lo que llueixen lluhirian pensaments tant vius y brillejants, com los que un deute de imparcialitat, nos obliga á transcriure:

Parlant de l' heroica Perelada, diu lo poeta:

«.....¡Qu' es la fumosa
mánega flamejant que al lluny s' enlayra?
Perelada que crema!! Un munt de ruines
la vila s' es tornat! Francesos, totes
totes les viles, ans que dirse esclaves
sota 'l vostre penó, tornades cendres,
en los braços del vent se dirán lliures.»

Referintse á Gerona, exclama:

«No venceréu als Geronins; la gloria
tota será per ells; per ells que 'us tenen
com serp caragolada en llurs muralles
sens que una pedra haguéu pogut somoure.»

Lo Sr. Reventós en totas las composicions qu' en los Jochs Florals l' hi han estat premiadas demostra envejables facultats: inspiració qu' es la primera y principal; novetat y vigor en los pensamientos, acert en lo desarrollo de sas obras, y pèr lo tant es molt de doldre que no 's decidesca á rompre resoltament ab un modo de fer que destrueix en gran part l' efecte de las bonas qualitats intrínsecas de sas composicions. Pense que lo enrevessat, per mes que algunas voltas semble nu signo característich de la llengua catalana, detura sempre lo dojo de la inspiració que ha de ser suau dintre de la fermesa y fluit dintre de la intensitat. Busque la unió íntima y delicada del bon fons ab la bona forma y possehirá lo secret del art.

*
* *

Aribám á la fi de nostra tasca, ab lo discurs de gracias del senyor Nanot Renart, en lo qual sembla que tractan de agitarse qüestions que deurian veure 's desterradas del lloch que 'ls Jochs Florals ocupan. Parla lo Sr. Nanot dels enemichs de la Institució, dividintlos en escéptichs y arrepentits. No criticarém lo bon zel de nostre amich; empero després de setze anys de vida, déu serne ja la Institució prou robusta pera no cuydarse de sos enemichs, y si després de tant de temps no 'n fos, si 'l raquitisme sigués lo signo fatal de sa adolescencia ¿perque esmentar als escéptichs mes que pera donarlos la rahó? ¿per qué llavors parlarne dels arrepentits?

De moda ha passat ja lo de forjarse enemichs á cada pas, donant eixida á recels que al fi no tenen res mes que de ridículs. ¿Hi ha ningú avuy per avuy que no sápigahont van á parar los Jochs Florals? Y si algú aparenta duptarne ó de mala fé se 'n ocupa, hi ha mes que deixarli fer sa via, obrintne pera la institució la que l' hi es deguda?

Quant lo Sr. Nanot assegura després que tendim á enaltir lo carácter de la nostra terra, conservantne sas creencias, sa llengua y sas costums, está molt en lo just, mes nosaltres que no 'ns considerám entre 'l nombre dels *arrepentits* y menos entre 'ls dels *escéptichs*: nosaltres que acceptám en gran part la tendencia atribuida pèl Sr. Nanot á l' institució dels Jochs Florals, no veyém en part alguna als *arrepentits* que casi 'ns senyala ab lo dit: veyém si als *disgustats*, y 'ls veyém allunyantse condolits de la institució, precisament perque de sa tendencia se l' allunya.

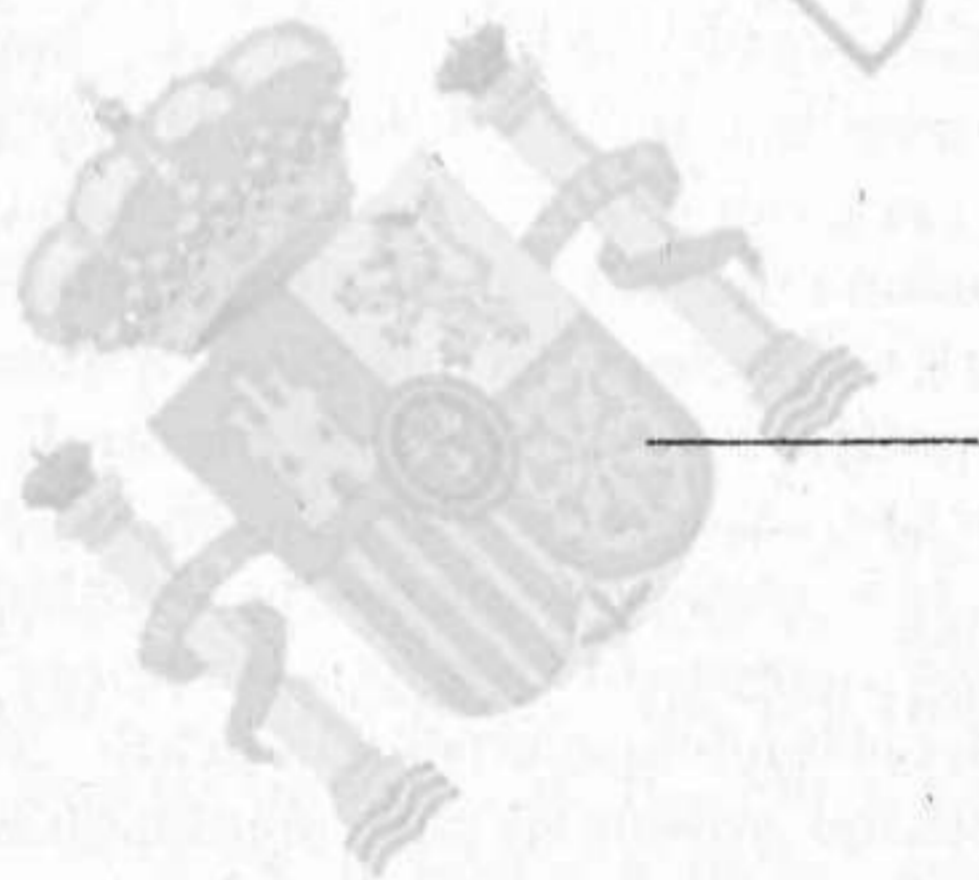
Y se l' allunya de sa tendencia, en quant los Jochs Florals que pera ser alguna cosa deurian tendir á la popularisació de la llengua catalana, per tots los medis, buscantne sempre 'ls mes expeditos, los que mes directament fereixen los sentiments del poble y mes assequibles se fan á sa inteligencia, se redueixen á un espectacle anyal, ahont la curiositat ompla lo vuyt que hi deixa l' entusiasme, al veure que en lo fons y en la forma, y en aquesta sens dupte mes que en aquell, de alguns anys ensá, vé buscantse, enaltintse y manifestantse, no la

tradicció noble y digne, sino la tradició *rancia* de la terra catalana, tradició renyida sovint ab l'esperit del segle, é inspirada molts cops en sentiments incapassos de florir en l'atmósfera que avuy se respira.

Lo dia que 'ls Jochs Florals, comprenent que 'ls pobles viuhem mes d'esperansas que de recorts, dirigescan los ulls al esdevenir y no tregan del passat mes que profitosas ensenyansas, ja que la lley del progrés jamay s'ha desviat, haventne regit tant en los temps que foren, com en los d'are: lo dia en que abandonen en la sua forma y manifestacions lo carácter académich, ahont tant sols poden respirar la enrarida atmósfera del saló d'estudi *de algunes persones iniciades*, y surten y 's verifiquen ab la llum del sol y ab la forsa de l'intempérie, aquell dia s'encaminarán segurs á un fí positiu: aquell dia recobrarán son carácter y sa tendencia y no serán de teme ni las riatlletas del escéptichs, ni l'allunyament dels qui ab alguna injusticia lo senyor Nanot califica d'*arrepentits*.

J. ROCA Y ROCA.

CONSISTORI
DELS JOCHS FLORALS
DE BARCELONA

CONVOCATORIA

PERA 'LS DEL PRESENT ANY 1875

Als experts y honorables trovadors de Catalunya y tots los comptats y antichs reyalmes ahont la nostra lléngua es parlada ó coneguda, 'ls set Mantenedors del CONSISTORI DELS JOCHS FLORALS DE BARCELONA. en l'any XVII de sa restauració, salut.

Pera millor cumplir com se déu la honrosa comanda que 'ns féu lo respectable Cos de Adjunts, lo dia 27 de Desembre darrer, vos invitám á pendre part en los Jochs Florals de 1875, que inseguínt l'esperit de la institució y la costum llargament establerta, se celebrarán aqnest any, essent regits per lo següent cartell, desítjantvos á tots clar ingeni y alta inspiració, y esperant que no 'ns faltará á nosaltres dretura y acert pera jutjar als mes dignes.

CARTELL

Lo dia dos, primer diumenje del mes de Maig vinent, serán adjudicats en la Festa poética dels Jochs Florals, los següents premis ordinaris y extraordinaris, als autors, que 'ls haurán merescut, de las composicions que en lo terme que mes avall se fixará, resultarán presentadas.

La primera joya, ó sia una ENGLANTINA DE OR, se donará en premi al qui haja trovat ab mes acert sobre qualsevol dels fets històrichs, usatjes y costums de la terra catalana; essent preferida en igualtat de mérit la poesia escrita en las formas narratives de romans ó llegenda.

La segona joya, que será una VIOLA DE OR Y PLATA, s' entregará al autor de la millor composició lírica, bè sia religiosa ó moral.

Lo tercer PREMI, que anomenám DE HONOR Y CORTESIA, consistent en una FLOR NATURAL, s' adjudicarà al qui haurá presentat una poesia mes inspirada sobre assumpto que 's deixa al bon gust dels trovadors.—Lo qui obtinga aquest premi deurá ferne present á la dama de sa elecció, la qual proclamada REYNA DE LA FESTA, com de antich s' acostumava, voldrá entregar las joyas als qui las hajan guanyadas.

A mes de aquests tres premis, podrá haverhi 'ls accéssits y mencions honoríficas que 'ls Mantenedors judiquen ben merescudas.

Per no haverse adjudicat l' any passat, quedan á més los següents PEEMIS EXTRAORDINARIS:

UNA CIGALA DE OR, oferta pèl Sr. President del Consistori anterior, D. Albert de Quintana, al qui millor cante «*la pàtria catalana*, considerada en sa manera de ser moral y material dintre de «la unitat de la Nació espanyola, ab la fesomia característica que «l' hi donan sas costums, la organissació de la família, 'ls hàbits de treball de sos habitants, y «com á conseqüència, ab l' esperit «especial que la anima, «en totas las manifestacions de sa vitalitat.»

UN MEDALLÓ DE PLATA Y OR, ofert per la Exma. Diputació Provincial de Tarragona, al qui millor cante «una llegenda tradicional sobre assumptos de aquella Provincia.»

UN BUCH DE PLATA AB UNA ABELLA DE OR, ofert per la Societat artistica y literaria «*La Misteriosa*», al qui presente la millor «epístola satírica moral.»

S' adjudicarà també com á premi extraordinari UN QUADRO AL OLI, ofert enguany per la Societat «*La Jove Catalunya*», al autor del millor «drama ó quadro dramátich representable en un acte y en vers.»

Las poesias y treballs haurán d' esser inédits y estar escrits en antich ó modern catalá literari de est Principat, Mallorca ó València, essentne igualment admesos en qual-

sevol dels dialectes del Mitj dia de Fransa, ab tal que 'ls autors, evitant la influéncia de altres idiomas extranys al país de la llengua de Oc, procuren escriure'ls de la manera mes semblant al antich provensal ó al catalá literari.

Las composicions que obten als premis expressats deurán ser presentadas ó dirigidas al Secretari de est Consistori, Plasseta dels Cegos de la Boquería, número 1, pis primer, ans del mitj dia del 15 de Abril vinent, acompanyadas cada una de un plech clos que contindrà 'l nom del autor, y durá en lo sobrescrit lo títol y lema de la composició á que pertanye.

Los plechs corresponents á las poesias no premiadas serán públicament cremats, en lo dia de la festa, després de oberts y publicats los de las que haurán obtingut joya ó accésit.

Lo Consistori 's reserva per un any la propietat de las obras premiadas.

¡Qué 'l Senyor vos done á tots la llum de la inteligéncia y 'l foch del sentiment, pera cantar ab esperit ben catalá la PÁTRIA, la FÉ y l' AMOR.

Fou escrit y firmat lo present CARTELL en la Ciutat de Barcelona, als 8 de Febrer del any 1875, pèls set Mantenedors.

F. PELAY BRIZ, *President*.—ADOLF BLANCH.—CELESTÍ BARALLAT Y FALGUERA.—JOSEPH BALARI Y JOVANY.—JOAQUIM FONTANALS DEL CASTILLO.—ANTONI AULÉSTIA Y PIJOAN.—J. ROCA Y ROCA, *Secretari*.

NOVAS

L' últim número que ha rebut esta redacció, de la ilustrada revista científica y literaria de Coimbra (Portugal) *O Instituto* (12 de la 2.ª sèria), publica varios articles, essent un d' ells, la conferencia que feu, als 21 de Febrer de 1874, en lo Institut de Còimbra, *D. A. Felip Simoes, sobre l' arquitectura religiosa en dita ciutat durant l' etat mitjana*, notable no solament per sa forma senzilla al temps que culta, sino per las atinadas comparacions, curiosos datos y severa crítica de qu' está rublerta. Altre treball de molt profitosa lectura es la *Bibliografia de la impremta de la Universitat de Coimbra en los anys 1872 y 73*, ó sia una circunstanciada relació de las obras en ella estampada per ordre alfabètic dels noms dels autors y ab novas biogràficas dels matexos. Entre aquellas citarém la que porta lo número 62, deguda á la ploma del Sr. Francisco Augusto Correa Barata. «*As raças históricas da península ibérica: I, Raças celto-phenicio, hispano-latino e gothico-romano; II, A pretendida raça mosa-rabe; III, Celtiberos e latinos.*—Coimbra, Imprensa da Universidade, 1873, 8.º, 47 pags.»—Felicitem de cor á nostres germans los redactors de dita Revista per sos esforços en pro de la il-lustració de la nissaga llatina á que tots pertensexém.

Lo número 5 de *La Bandera Catalana*, publica lo següent sumari:

Porta de la Pietat en la Seu de Barcelona; per *J. F. é I.*—En Pere IV d' Aragó; per *Joseph Fiter é Inglés.*—L' àngel de ma guarda (poesía); per *Agna Maria de Vallespir.*—Cartas á un obrer; per *Antoni Brossa de Riera.*—Es en va (poesía); per *N. J. Pousan.*—Marieta (continuació); per *Pere Aguilera y Solsona.*—Partida del guerrer (poesía); per *Joseph Garriga.*—Curiositats y novas.—Gra y Palla.—Xarada.—Correspondencia.

Lo dia 4 del corrent se verificá en l' Odeon la primera de la série de funcions catalanas que 's donan una volta per setmana en aquell teatro. Se representá lo nou drama del Sr. Ferrer y Codina *Lo pagés del Ampurdá*, y la magnífica comedieta en un acte *La Teta gallinayre*. Lo públich cridá á las taulas al autor del drama, y prodigá sos aplaudiments als actors que s' esmeraren en la representació d' aquell y de l' obra del Sr. Camprodon, en la qual estigueren tots felicíssims, en particular la Sra. Mena y 'l Sr. Tutau que des-empnyeren sos papers d' una manera magistral.

No dubtém que 'l públich y especialment los catalanistas seguirán dispensant sa protecció á las personas que s' han emprés la difícil tasca d' obrir nous horizons als autors dramátichs catalans, y als artistas que ab tant bona voluntat los secundan.

En lo teatro que te instalat en son local l' *Ateneo Tarraconense de la classe obrera* están pera estrenarse algunas novas produccions catalanas.

S' ha publicat y repartit lo cartell dels Jochs Florals d' enguany que insertem en altre lloch del present número.

Ha vist la llum un tomet de poesías que du per títol *Cansons alegres d' un fadri festejador*. Nos n' ocuparém próximament.

Lo dissapte 20 del corrent, celebrarà *La Jove Catalunya* la sessió inaugural de sos treballs durant aquest any, y en la setmana següent la necrológica en honor de 'n Fortuny.

Han sortit dos quaderns del *Cansoner* que publica en Marian Aguiló; conté l' un d' ells las *Cobles en lahor del gloriós príncep Sant Miquel* y l' altre lo *Libre del romiatge del venturós pelegrí, ab les Cobles de la Mort*.

Los Sres. D. Joaquim Riera y Bertran y D. Joseph Rodoreda, estánt escribin respectivament la lletra y música d'

un aplech de *Cansons de noys y noyas*, que publicaran aviat. Hem tingut lo gusts de sentirne algunas, y augurém al nou llibre un complert éxit, ja que la boniquesa de las composicions poéticas va perfectament acompanyada per la de las melodías; y 'l conjunt revesteix una gran senzillesa, molt propia pera las tendres inteligencias á qui 'l aplech va endressat.

Nos escrihuen de Buenos-Ayres que 'l Govern d' aquella República ha nomnat Rector del Colegi Nacional de la provincia de Rioja á D. Pere Arnó, fill de Catalunya; y 'ns manifestan també que la colonia de catalans d' aquella capital va á instalar una Societat dramática catalana.

Es verament gran l' amor que manifestan á sa pátria los catalans que viuhem á América, y entre ells n' están donant continúas provas los de Buenos-Ayres, als qui enviém nostra mes coral felicitació, tant per la honra que en tots ha fet recaure lo nomenament del Sr. Arnó, com per lo projecte que han iniciat, y que esperém portarán felisment á bon terme.

Lo dia 13 del corrent s' inaugura en l' illa de Mallorca lo ferro-carril de Palma á Inca. LA RENAXENSA que s' interessa per totas las milloras que venen á aumentar las fonts de la riquesa espanyola, no pot menys de congratularse d' aquell succés, ab tant mes motiu, quan son molt estrets los llassos de germanó qu' uneixen á Catalunya ab las Balears.

Lo conegut escriptor catalá D. Francisco Maspons y Labrós, ha publicat la 3.ª série de son *Rondallayre* que tanta acceptació ve obtenint. En lo número vinent nos n' ocuparem.

Entre las obras rebudas en esta redacció figuran l' *armanna provençau* de 1875 contenint escullits travalls en prosa y en vers, dels mes distinguits felibres; *A perpau de Petrarca*, bellíssima poesia escrita ab ocasió de las festas celebradas á Avinyó lo Juliol del any últim en conmemoració del quint aniversari secular d' aquell insigne poeta, per Mr. Octavien Bringuier, membre del Jurat provensal en aquellas, y 'l *Calendario de la Ilustracion*, també del 75, en que s' inclouhen produccions en prosa y en vers d' alguns distingits literats de Madrid. Ab aquesta ocasió devem consignar la omissió, que pica ja en historia tractant-se de publicacions castellanas, sufrerta per lo encarregat d' estendre l' índice de las obras publicadas en Espanya en 1874; entre las quals no 's mencionan de catalanas mes que

las *Poesías completas* de D. Víctor Balaguer y las *Cançons de la terra* per D. Francesch Pelay Briz, *maestro en gaya ciencia en el dialecto (oh!) catalan*, essent axís que n' hi ha algunas mes, que certament poden competir ab ventatja ab moltas de las castellanas apuntadas.

Ab lo títol d' *Avant* está á punt de veure la llum un volum de poesías de D. Apeles Mestres.

Creyém que ab justicia cridarà la atenció dels catalanistas per la intenció que totas ellas portan.

Está també molt avansada la impresió d' un altre aplech de poesías de D. Felip de Saleta.

Esperém véurerlas publicadas pera ferne també la crítica en lo lloch corresponent.

Per causas independents de nostra voluntat no hem pogut seguir en est número la novela *L' any trenta cinch* que venim donant com á folletí. Creyém poderla continuar en lo próxim.

Cridan l' atenció en lo darrer número (1.er de Janer) de la *Revista histórica-latina* un article del Sr. Milá en que 's prova d' una manera indubitable que la pàtria del célebre Arnau de Vilanova fou Catalunya, y la continuació de la réplica del Sr. Bofarull sobre la questió del primer llibre imprés á Catalunya.

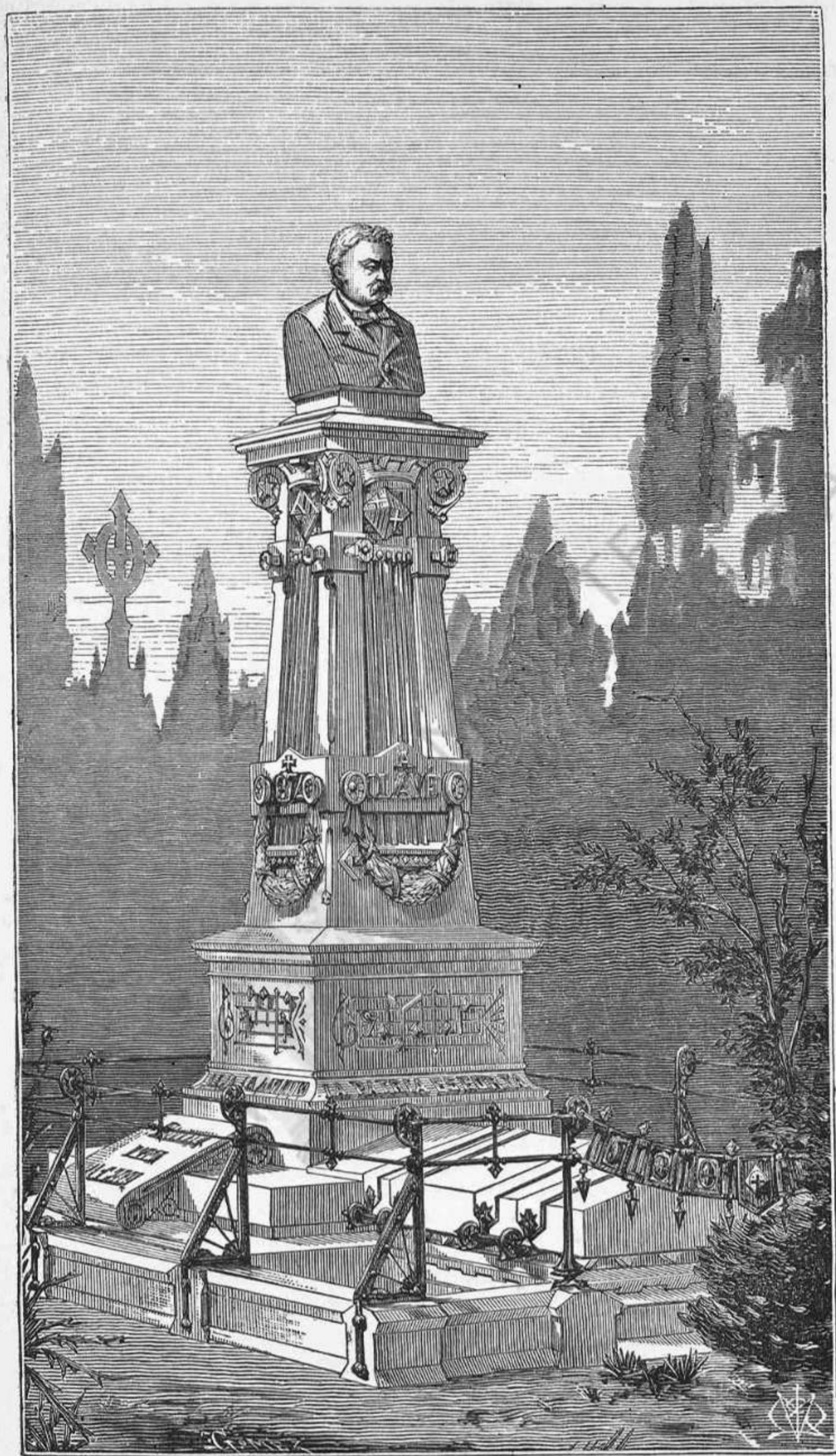

TAULA DEL PRESENT NÚMERO

A. Auléstia y Pijoan.	La influencia de Catalunya en lo progrés de Espanya.	301
Pere Alsíus.	Troba singular.	310
Teodoro Creus.	Documents curiosos.	314
A. Opisso.	Caretas y disfressas.	319
Felip de Saleta.	Cosas del cor.	326
Pere Güell y Forment.	A ma aymía.	327
J. Roca y Roca.	Bibliografía.	329
	Jochs Florals de Barcelona.	234

MONUMENT DEDICAT Á JOSEPH ANSELM CLAVÉ

MINISTERIO
DE CULTURA

